

УДК 371.132:37.035.6

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ КОЛЕДЖУ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Дудова Д.О., докторант

Міжрегіональна академія управління персоналом,
викладач

Морський коледж Херсонської державної морської академії

У статті порушено проблему впливу освітнього середовища коледжу на формування національно-патріотичних почуттів майбутніх фахівців морської галузі. Визначено структуру освітнього середовища. З-поміж форм і методів, які сприяють більш ефективному формуванню національно-патріотичних почуттів курсантів, виокремлено інноваційні на основі інтерактивних технологій.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, освітнє середовище, компетентнісний підхід, компетенція, педагогічні умови.

В статтю затронута проблема впливу образовательной среды колледжа на формирование национально-патриотических чувств будущих специалистов морской отрасли. Определена структура образовательной среды. Среди форм и методов, способствующих более эффективному формированию национально-патриотических чувств курсантов, выделены инновационные на основе интерактивных технологий.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, образовательная среда, компетентностный подход, компетенция, педагогические условия.

Dudova D.O. EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF COLLEGE AS A FACTOR OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS OF THE MARINE INDUSTRY

The article discusses the issue of the problem of the impact of college educational environment for the formation of national patriotism of future professionals of the maritime industry. The structure of the educational environment is defined. Among the forms and methods that promote a more efficient formation of national-patriotic feelings of students, innovative ones are singled out on the basis of interactive technologies.

Key words: national-patriotic education, educational environment, competence approach, competence, pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Національно-патріотичне виховання і громадянське становлення студентів у сучасних умовах набувають особливої актуальності і значущості. Наявність почуття любові до своєї Батьківщини і усвідомлення прояву громадянської позиції мають велике значення в соціальному і духовному розвитку особистості курсанта морського коледжу. Громадянське виховання цінне тим, що для майбутнього України важливо не тільки те, які фахівці будуть створювати багатство країни, але й те, яким буде їхній світогляд, громадянська, моральна позиція, ставлення до своєї Батьківщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аспект патріотичного виховання розробляли відомі українські педагоги минулого: Х. Алчевська, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, які значну увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національного виховання закладено вітчизняними філософами та громадськими діячами – Г. Сково-

родою, М. Драгомановим, М. Грушевським. Проблеми формування національних і загальнолюдських цінностей в учнівській та студентській молоді у процесі освіти досліджують О. Вишневський, О. Гречаник, В. Іванчук, О. Попова, Л. Рибалко, М. Таланчук, А. Троцько та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні впливу освітнього середовища коледжу на формування національно-патріотичних почуттів майбутніх фахівців морської галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах модернізації освіти підготовка морських фахівців та підвищення їхньої кваліфікації здійснюється за програмами і курсами, затвердженими з урахуванням мінімальних стандартів компетентності міжнародного кодексу з підготовки та дипломування моряків (ПДНВ-78/95). У главі II частини А Кодексу ПДНВ-78/95 прописані стандарти мінімальної компетентності, яких повинні дотримуватися сторони – учасники конвенції. Окремо слід зауважити, що крім складників професійної компетентності єврокомісія виокремлює 8 стрижневих компетенцій, якими повинен

володіти кожний європеєць (компетенція в галузі рідної мови; компетенція у сфері іноземних мов; математична та фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенції; комп'ютерна компетенція; навчальна компетенція; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція; компетенція підприємництва; культурна компетенція). Зрозуміло, що всі вищезазначені компетенції мають бути сформовані у морських фахівців, оскільки їх наявність забезпечить їм успішне співробітництво з іноземними роботодавцями. Компетентнісний підхід у підготовці морських фахівців має суттєву особливість, оскільки він має забезпечувати професійну діяльність в умовах постійного перебування в обмеженому колі людей різної національності, культури та релігії, формувати вміння спілкуватись і знаходити спільну мову, здатність приймати зважені рішення в екстремальних ситуаціях, забезпечувати можливість успішного адаптування до швидких змін у сучасному динамічному світі. У зв'язку з цим стає зрозуміло, що формування професійної компетентності морських фахівців знаходиться в полі зору багатьох дисциплін, викладання яких повинно бути спрямоване на професійну діяльність та ґрунтуватися на міждисциплінарних інтегрованих вимогах до результату освітнього процесу, що спрямований на формування та розвиток стрижневих та професійних компетентностей особистості.

Як вважає академік НАПН Н. Бібік, компетентність стосовно структури змісту освіти, побудована в сучасних стандартах за галузевим принципом і в програмах, виводить універсальний метарівень, що в інтегрованому вигляді подає освітні результати [7].

Наш підхід до виховання студентів морського коледжу збігається з думкою вчених, які вважають, що зміст професійної освіти має бути спрямований також на виховання почуття патріотизму, громадянськості, сприяти формуванню національної самосвідомості, поваги до історичної та культурної спадщини народів. Установлено, що ціннісно-орієнтована внутрішня позиція студента виникає в результаті організації освітньої діяльності, в яку він включений. На думку Ш. Амоношвілі, якщо ми хочемо виховати особистість, патріота, то «все його оточення, всі люди, які спрямовують цей процес, повинні ставити цілеспрямоване виховне середовище» [1].

Сучасна педагогіка пропонує середовищний підхід як теорію і технологію безпосереднього управління (через середовище) процесами виховання і розвитку особистості; як систему дій суб'єкта управ-

ління, спрямованих на перетворення середовища у засіб проектування і діагностики результату навчання і виховання [8]. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що вчені та педагоги-практики приділяють велику увагу дослідженню поняття «освітньо-виховне середовище».

Розглянемо зміст наукової категорії «середовище». Тлумачний словник сучасної української мови подає пояснення поняття «середовище» як оточення, сукупність природних і соціально-побутових умов, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов, у яких протікає діяльність людського суспільства, організмів [4].

Більшість учених під освітнім середовищем розуміють багаторівневу систему умов, яка забезпечує оптимальні параметри освітньої діяльності певного освітнього суб'єкта в усіх аспектах – цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному. В. Ясвін визначає освітнє середовище як «систему впливів і умов формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що перебувають у соціальному і просторово-предметному оточенні» [9, с. 14].

Дослідник М. Братко дає визначення поняття «освітнє середовище» як сукупність чинників – матеріальних, просторових, предметних, соціальних, особистісних, які взаємодіють між собою, впливають один на одного, «організують середовище» [3].

Освітньо-виховне середовище навчального закладу є важливим фактором професійного становлення і особистісного розвитку студентської молоді. Основними чинниками його впливу є створення еталону суспільного життя, активне піднесення ролі соціально-виховних впливів на формування особистості студента, мінімізація деструктивної дії на особистість проявів буденного життя.

А. Кух вважає, що освітнє середовище «структурно складається із трьох взаємопов'язаних компонентів – суб'єктно-ресурсного, матеріально-технічного та ідейно-технологічного. Суб'єктно-ресурсний компонент визначає суб'єкти освітнього середовища (студентів, викладачів) та умови здійснення їх суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Матеріально-технічний компонент відповідає за забезпеченість освітнього середовища відповідним стандартним обладнанням. Ідейно-технологічний компонент визначає нормативні методики та технології досягнення прогнозованих результатів у навчанні» [5].

На думку Т. Лонгвинської, «освітньо-виховне середовище значно впливає на суспільну свідомість студентів. Загалом

розвиток соціальної спрямованості особистості студента в умовах освітньо-виховного середовища ВНЗ відбувається за такими напрямками, як виховання переконаності, професійної спрямованості, розвиток необхідних соціальних ознак і якостей; удосконалення особистісних ціннісних якостей, набуття досвіду; виховання обов'язку і відповідальності щодо визначення позицій майбутньої соціальної ролі; зростання особистісних критеріїв у сфері освітньо-виховної діяльності; самовиховання студентства з формування рис, якостей, досвіду, необхідних для майбутнього соціального буття; формування готовності до подальшої практичної соціальної діяльності» [6, с. 122].

Проблемою створення та моделювання освітнього середовища займався дослідник В. Биков. До структури освітнього середовища вчений відносить

- цільовий складник;
- управлінський складник;
- навчальний заклад;
- ресурсний складник;
- нормативний складник [2, с. 121].

Ми підтримуємо думку вчених і розуміємо під освітньо-виховним середовищем морського коледжу багаторівневу систему умов, яка забезпечує оптимальні параметри освітньої діяльності студента в усіх аспектах – цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному.

Патріотичне виховання в освітньо-виховному середовищі морського коледжу потребує збагачення та оновлення змісту, впровадження інноваційних форм і методів на основі інтерактивних технологій, оптимізації організаційно-педагогічних умов, визначення пріоритетних напрямів, посилення патріотичної спрямованості в програмах соціально-гуманітарних дисциплін. Побудова навчальної та позааудиторної діяльності з урахуванням пізнавальної парадигми дасть змогу студенту реалізувати свій творчий потенціал; збагатити свій життєвий досвід у реалізації освітніх і суспільно-значущих проектів; сформувати позитивне ставлення до навколишнього світу, інших людей, самого себе, ієрархічність відносин з дорослими і однолітками; виховати почуття патріотизму, потреби в самовідданому служінні на благо Вітчизни, відповідальність за свої справи і вчинки.

Розмірковуючи про роль навчальних дисциплін у патріотичному вихованні студентів морського коледжу, слід зауважити, що воно реалізується у рамках усіх предметів на інтегративній основі – методологічній, змістовній, технологічній та інших. Предмети гуманітарного циклу дають студентам морського коледжу систематичне

уявлення про суспільство і безпосередньо спрямовані на становлення їхніх громадянських компетентностей. Разом із тим вони повинні бути тісно взаємопов'язані як з іншими предметами, так і з позааудиторною діяльністю студентів, а також життєдіяльністю навчального закладу.

Цілеспрямоване формування особистості патріота передбачає її проектування, але не на основі загального шаблону, а відповідно до індивідуального для кожного студента проекту, що враховує його особливості. Включення студента в організовану навчальну та позааудиторну діяльність, у процесі якої розгортаються багатопланові відносини, закріплює форми суспільної поведінки, формує потребу діяти відповідно до моральних зразків, які є мотивами, що регулюють взаємовідносини студентів.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна дійти висновку, що освітнє середовище коледжу є важливим чинником національно-патріотичного виховання майбутніх фахівців морської галузі, оскільки є педагогічною системою умов, які забезпечують оптимальні параметри освітньої діяльності курсанта в усіх аспектах – цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амоношвили Ш.А. Единство цели: пособие для учителя / Ш.А. Амоношвили. – М. : Просвещение, 1987. – 128 с.
2. Бичко А.К. Філософія / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський, В.І. Ярошовець. – К.: ЦУЛ, 2010. – 648 с.
3. Братко М.В. Сутнісний зміст поняття «освітнє середовище вищого навчального закладу» / М.В. Братко // Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Фахове видання Київського університету імені Бориса Грінченка. – 2012. – № 18 – С. 50–55 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Potip/2012_18/Bratko.pdf
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І гол.ред. В.Т. Булес. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
5. Кух А.М. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики / А.М. Кух // Предметні дидактики в контексті формування компетентнісно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця (частина 2). – 2008. – С. 73.
6. Лонгвиновська Т. Вплив освітньо-виховного середовища ВНЗ на виховання соціальної спрямованості молоді / Т. Логвиновська // Наукові записки. Херсон. – 2012. – № 131. – С. 121–124.
7. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О.І. Прометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та

українські перспективи / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К., 2004. – 111 с.

8. Формування в учнів естетичного ставлення до природи в контексті середовищного підходу до освітнього процесу в школі І ступеня / Г.С. Тарасенко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 41 /

Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2014. – 468 с.

9. Якименко С.І. Формування світогляду молодших школярів на основі використання історико-географічних знань. / С.І. Якименко: Етнос. Культура. Нація. Дрогобицький державний педагогічний університет. – Випуск 2. – Дрогобич, 2001. – С. 137–141.

УДК 371.4

МОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Капітан Н.О., викладач
кафедри українознавства

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

У статті окреслено наукове осмислення феномену рідної мови та порушено проблему розуміння співвідношення функцій української мови, які впливають на формування особистості. Здійснено спробу довести, що мова є одним із найголовніших способів духовно-морального збагачення. Проаналізовано функції мови – комунікативну, виховну, когнітивну, експресивну, естетичну та ін. Розглянуто роль мовної культури як одну з найважливіших у структурі загальної культури.

Ключові слова: *рідна мова, культура особистості, мовна культура, формування культури особистості, функції української мови.*

В статье обозначено научное осмысление феномена родного языка и затронута проблема понимания соотношения функций украинского языка, которые влияют на формирование личности. Сделана попытка доказать, что язык является одним из главных способов духовно-нравственного обогащения. Проанализированы функции языка – коммуникативная, воспитательная, когнитивная, экспрессивная, эстетическая и т. д. Рассматривается роль языковой культуры как одна из важнейших в структуре общей культуры.

Ключевые слова: *родной язык, культура личности, языковая культура, формирование культуры личности, функции украинского языка.*

Капитан N.O. LANGUAGE AS A FORM OF CULTURAL IDENTITY FORMATION: FUNCTIONAL ASPECTS

The paper outlines the scientific interpretation of the mother language phenomenon and rises the issue of understanding the correlation between the functions of the Ukrainian language, which influence the formation of a personality. An attempt is made to prove, that language is one of the main means of spiritual enrichment. The functions of language are analyzed, in particular: communicative, educational, cognitive, expressive, esthetic, etc. The role of the language culture as one of the major aspects of general culture is considered.

Key words: *mother language, personality culture, formation of personality culture, functions of the Ukrainian language.*

Постановка проблеми. Теоретичне осмислення ролі мови у формуванні культури особистості бере початок з моменту виникнення мови як системи символів і знаків. Довгий час українські мовознавці в епіцентр своїх досліджень ставили мову як засіб спілкування, залишаючи поза увагою її соціокультурні функції. Зміна напрямів дослідження такого феномену, як мова спостерігається з кінця ХХ століття не лише серед лінгвістів, а й серед фахівців інших галузей. Значна кількість теорій щодо ролі та функцій мови в культурному становленні

суспільства та кожної особистості зокрема засвідчує важливість наукового осмислення феномену рідної мови, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Постановка завдання. Мета дослідження – осмислення феномену рідної мови; аналіз співвідношення функцій мови, які впливають на формування культури особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні українські вчені В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко наголошують, що «поза культурою ні про